

МІСЦЕ КОМАХОЇДНИХ В УРБОЕКОСИСТЕМАХ КИЇВСЬКОГО МЕГАПОЛІСУ

*А. В. Василенко, магістр 1-го року навчання,
факультету захисту рослин, біотехнологій та екології
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
Київ, Україна.*

*В. А. Гайченко, д.б.н., науковий керівник.
anna-vasylenko1994@mail.ru*

Урбоекосистеми великих міст України характеризуються дуже слабким ступенем дослідження. Попри це дослідження Київського мегаполісу дозволяє охарактеризувати сучасний стан розвитку природних комплексів, який характеризується значним зростанням антропогенного фактору та змінами у складі фауністичних комплексів. Особливо інтенсивно це відбувається в центрах урбанізації, оскільки в результаті процесу синантропізації формуються суттєво відмінні за еколого-етологічними характеристиками популяції. Синантропні види, зокрема комахоїдні, є чутливими до екологічних змін у довкіллі.

Дослідження видового складу та особливості просторового розподілу популяцій комахоїдних в градієнті урбанізації є важливим джерелом даних про адаптації до антропогенних змін довкілля та основою прогнозу щодо подальших змін фауністичних угруповань в умовах глобальної синантропізації біоти. Антропогенне середовище, зокрема міське середовище, є вкрай не сприятливим для угруповань комахоїдних. Оскільки, зі зростанням рівня урбанізації стрімко знижується загальна кількість природних видів, але зростає частка синантропних видів. Розподіл комахоїдних по території мегаполісу не є рівномірним, і кількість кожного з видів суттєво відрізняються в місцезнаходженнях різного типу. Не зважаючи на це, дослідження показали, що видове і таксономічне різноманіття комахоїдних відносно багате.

Комахоїдні – ряд примітивних плацентарних ссавців. Ці тварини зустрічаються в усіх частинах світу та заселяють різні середовища проживання: наземне (землерийки, їжаки), водне (хохулі, видрові землерийки) та ґрунтове (кроти) [2]. Розміри тіла — дрібні та середні. Добре розвинений волосяний покрив (коротка щільна шерсть або голки). Забарвлення шерсті різноманітне — від сірого до чорного кольору, рідше плямисте. Форма тіла і кінцівок у комахоїдних може досить сильно відрізнятися у залежності від способу життя. Голова подовженої форми, часто присутній рухливий хоботок із довгими чутливими волосинами. Кінцівки комахоїдних стопоходячі та кожна має по п'ять пальців з кігтями. Хвіст може бути майже непомітний (наприклад як у їжака) або ж дорівнювати по довжині величині тіла (наприклад як у хохулі). У шкірі є особливі шкірні залози, але у деяких видів вони виділяють секрет із сильним запахом. Очі та вуха цих тварин мають невеликі розміри і практично непомітні [2]. У них дуже добре розвинений нюх і дотик. У будові головного мозку є характерні особливості — великі півкулі мають примітивну будівлю без звивин, вони невеликих розмірів і не покривають мозочок, а нюховий відділ головного мозку добре розвинений. Більшість комахоїдних активні вночі, але деякі з них можуть бути активні протягом дня. Вони всеїдні, але надають перевагу тваринній їжі, тобто харчуються безхребетними (комахами) і невеликими хребетними тваринами.

У фауні України нараховують 11-14 видів, 3-4 родин, представники яких відіграють важливу роль у функціонуванні природних та штучних екосистем та є індикаторами стану навколишнього середовища. Немало з них занесені до Червоної книги.

Особливий статус мають види, які здатні жити у трансформованому людиною середовищі. До таких видів належать як представники місцевої фауни, так і адвентивні. За В. Барушем – синантропізація є процесом взаємодії між популяцією людини і популяціями диких видів в середовищі поселень людини, а синурбанізація – конкретна і специфічна форма синантропії, тобто формування і поступова адаптація і стабілізація деяких популяцій видів ссавців до життя в містах і міських агломераціях [1].

Умовно місто можна поділити на три типи місцезнаходжень, які відбивають різні ступені трансформації міського середовища:

1. Природні або близькі до природних (лісопарки, острова, луки, заплави).
2. Залишки природних та приватна забудова (лісосмуги, міські парки, зоопарки, приватні забудови з парками, городами, садами).
3. Зона суцільної забудови (склади, промислові об'єкти, вокзали, заводи, райони житлової забудови).

За допомогою цього умовного поділу, можна дізнатися більше про видову і таксономічну різноманітність комахоїдних в урбоекосистемах. Для кожного типу місцезнаходження притаманні певні види комахоїдних. Міста і приміські зони становлять цікаві території для різноманітних фауністичних і екологічних досліджень. Міське планування має забезпечувати достатню кількість напівприродних біотопів, які можуть виконувати роль рекреаційних зон для людини і середовища існування синантропної біоти, яка може підтримувати функціональну стійкість природних фрагментів міських екосистем.